

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

עירוב בכר שאינו שלם

(פ' ב') **משנה:** (1) בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח (ומבאר בגמרא שבא להדגיש בין שלם בין פרוסה).
דברי רבי אליעזר. (2) רבי יהושע אומר: (דווקא) ככר (שלם) הוא עירוב (ולא פרוסה, ולא שאר מיני אוכל). (ולכן) אפילו
מאפה סאה (מסאה קמח) והוא פרוסה, אין מערבין בה. ככר (קטן) כאיסר והוא שלם מערבין בו.

(פ"א א') (ומברר) ופרוסה (לר' יהושע) מאי טעמא לא? אמר רבי יוסי בן שאול אמר רבי: משום איבה (שבאים לידי
מחלוקת, אני נותן שלימה ואתה רק פרוסה).

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: עירבו כולן בפרוסות, מהו?

אמר ליה: שמא יחזור דבר לקלקולו (זה פרוס, וזה שלם).

אמר רבי יוחנן בן שאול: ניטלה הימנה כדי חלתה (אינו חסרון שזהו תיקונה), וכדי דימועה¹, מערבין לו בה.

והתניא: כדי דימועה, מערבין לו בה. כדי חלתה, אין מערבין לו בה (שהוא שיעור גדול יותר)!

לא קשיא הא בחלת נחתום (קטנה היא, אחד מ-48, אינה חסרון), הא בחלת בעל הבית (אחד מ-24, ונחשבת חסרון).

אמר רב חסדא: (נפרסה ו)תפרה בקיסם (ונראית שלימה), מערבין לו בה.

(ומקשה) והא **תניא:** אין מערבין לו בה!

(ומתרץ) לא קשיא, הא דידיע תיפרה (ניכר מקום תפירתה, נחשבת כפרוסה). הא דלא ידיע תיפרה.

שיטות הראשונים

פרוסה לא, משום איבה: פסקו הפוסקים כר' יהושע, דדוקא פת ושלימה². ואפילו עירבו כולן בפרוסות אסור, דגזרינן
שמא יחזור דבר לקלקולו. וביאר הרשב"א דהיינו כשהיתה פרוסה בשעה שהניחה לשם עירוב. אבל אם נפרסה אחר כך,
לית לן בה. דהטעם משום איבה, וזה לא שייך לאחר הנחה³. וכן פסק השו"ע⁴.

עירוב בפרוסה כשאחד מזכה לכולם: כתבו רא"ש ומרדכי בשם מהר"ם שיכול לזכות לכל בני החצר בפרוסה, דבהא לא
שייך שמא יחזור לקלקולו⁵. וכן פסק השו"ע⁶.

¹ שנפלה תרומה בחולין, ועשו ממנה ככר ז', ונטלו ממנה דימועה, אחד ממאה לתקנה. רש"י.

² רי"ף; רמב"ם (הל' עירובין א, ח); רא"ש (סי' י"ב); רשב"א (חי', פ"א א', ד"ה ופרוסה); שו"ע (או"ח ססו). וביאר הרשב"א: ואע"ג
דקיימא לן הלכה כדברי המיקל בעירוב, אפילו הכי בהא קיימא לן כר' יהושע דדוקא פת ושלימה, חדא דרבי אליעזר שמותי הוא,
ובית שמאי במקום בית הלל אינה משנה; ועוד, דרבי מפרש טעמיה דר' יהושע, ומשמע דסבירא ליה כוותיה; ועוד, דשקלינן וטרינן
אליביה; ודרב חסדא נמי דאמר תפרה בקיסם מערבין לו בה כוותיה אזלא.

³ הרשב"א דן במנהג שהיה להצטרף בקמח, וכתב דשפיר דמי, דליכא למגזר מידי. ואפילו תאמר כי לבסוף יפרסו אותה ונמצא פרוס
ביד כל אחד, אנו אין לנו אלא שלא יהא פרוס בשעת הנחה. וכן פסק הרמ"א (או"ח ססו). וכתב שאע"פ שמשתייר מן הקמח ולא
נעשה מכולו חלה, הוי עירוב.

⁴ או"ח שסח"ד. וביאר המשנ"ב (ס"ק יז) דאף דקיי"ל שאין מערבים בפרוסה, כאן מותר, משום הרשב"א הנ"ל, שנפרסה לאחר הנחה.

⁵ דאם איתא דאפילו בהא איכא למיגזר, לישמעין בהא וכל שכן עירבו כולן בפרוסה, דאתי לאיחלופי טפי ולמיגזר אטו שמא יחזור
דבר לקלקולו. מרדכי.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ניטלה הימנה כדי חלתה מערבין לו בה וכו' בחלת נחתום: על פי גירסתנו, למסקנה, אם נוטל מהפת כדי חלת נחתום, שהוא אחד מארבעים ושמונה, מערבין בה. וכן דעת רש"י, תוספות, רשב"א וריטב"א. ודעת רבינו יהונתן דבכל אופן אין מערבין בפרוסה אפילו אם נוטל ממנו שיעור מועט כשיעור חלה. והשו"ע⁷ פסק כרש"י וסיעתו.

ניטלה הימנה כדי חלתה: כתבו תוספות דדוקא אם ניטלה לצורך הפרשת חלה יכול לערב בה. וכן משמע מרש"י⁸. ודעת הרא"ש, רשב"א, וריטב"א, דאפילו לא נטל החתיכה לצורך הפרשת חלה גם כן יכול לערב בה כשנוטל שיעור מועט כזה⁹. וכן פסק השו"ע¹⁰.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן סו)

- אין מערבין בפרוסה, אפילו היא גדולה הרבה, אבל בשלמה, אפילו קטנה מאד מערבין, ובלבד שיהא בהם כל כף שיהא בהם כשיעור. ומיהו אם נטל ממנו כדי חלת נחתום, שהוא אחד ממ"ח, מערבין בה אפילו לא הייתה טבולה לחלה. ואם נפרסה וחברה בקיסם, שהכניס הקצה האחד בתוך הפת והקצה השני בתוך הפרוסה, אם אינו נפר שני הפרסה, מערבין בה. הגה: ויש שפרשו הא דאין מערבין רק בפת שלם הינו שכל הערב ביחד יהיה פת שלם; ולכן נהגו לקבץ מכל בית ובית מעט קמח, ועושין חלה אחת שלמה ומערבין בה (המגיד והגהות הראב"ד פ"א מהל' עירובין). וכן המנהג פשוט בכל מדינות אלו. וצריך לזהר שיהא בחלה כשיעור המפרט לקמן סי' ס"ח (סעיף ג'). ואף על פי שנשתיר מן הקמח ולא נעשה מקלו חלה, אפילו הכי הוי ערב דלא גרע מאלו אחד מזכה לכלם ואדעתא דהכי נתנו קמחם מתחלה, כן נראה לי.
- אם אחד מזכה לכלם יכול לערב בפרוסה.

(או"ח, הלכות שבת, סימן שסח)

- נתמעט משעורו אחר שנגנס שבת ראשונה ונשתיר בו אפילו כל שהוא, כשר אף לשאר שבתות.

עירוב בפת שאינה מחמשת מיני דגן

(פ"א א') (1) אמר רבי זירא אמר שמואל: מערבין (עירובי חצרות) בפת אורז, ובפת דוחן (אע"פ שאינם מחמשת מיני דגן, מכל מקום נחשבים כפת לענין עירוב חצרות).

(2) אמר מר עוקבא: לדידי מיפרשא לי מיניה דמר שמואל: בפת אורז מערבין (שדרך העולם לאכלו), ובפת דוחן

⁶ או"ח ססו,ז. מקורות - מהר"ם (פסקי עירובין סי' קצט). רא"ש (סי' יב). מרדכי (סי' תקכד).

⁷ או"ח ססו,ו. מקורות - רבינו יהונתן (כ"ו א' דפי רי"ף, ד"ה בכל). רשב"א וריטב"א (ד"ה ניטלה).

⁸ והטעם, דכיון דנתקנת בכך לאכילה ואין החסרון מרובה לא חשבינן לה כפרוסה. כן ביאר הריטב"א דבריו.

⁹ דכיון דטעמא משום איבה, אין חילוק בין דניטל לשם חלה ובין לא ניטל לשם חלה; דמה יודעין שכניו אם ניטל לשם חלה או שלא לשם חלה. אלא בכדי שיעור חלה והם תולין דלשם חלה ניטל וליכא איבה.

¹⁰ או"ח ססו,ו. מקורות - רש"י (ד"ה חלתה, ואילך); תוספות (ד"ה כדי חלתה). רא"ש (סי' יב); רשב"א (פ"א א', ד"ה ניטלה); ריטב"א (ד"ה ניטלה). רבינו יהונתן (כ"ו א', דפי רי"ף, ד"ה מתניתין בכל מערבין).

¹¹ הרי"ף השמיט כל מה שנזכר בניטלה ממנה כדי חלתה, ודימועה, ותפרה בקיסם (וכבר השיג על זה בעל המאור). וכן השמיט הרמב"ם.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

בעזרהש"ת
יא השון תשפ"א
מסכת: עירובין | פרק: ז | דף: פ"א

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

אין מערבין (שאין דרך לאכלו¹²).

אמר רב חייא בר אבין אמר רב: מערבין בפת עדשים.

שיטות הראשונים

עירוב בפת דוחן: פסקו הרי"ף, רמב"ם, ורא"ש כמר עוקבא משמיה דמר שמואל, שאין מערבים בפת דוחן. וכן פסק השו"ע¹³.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שסו)

ח. מערבין בפת ארז ועדשים, אבל לא בפת דחן.

דרכי קניית חלק בשיתוף ובעירוב

(פ"א א') **משנה:** (1) נותן אדם מעה לחנווני (מוכר יין הדר עמו במבוי) ולנחנתום (מוכר ככרות הדר עמו בחצר¹⁴) כדי שיזכה לו עירוב (או בשיתוף. כשיבואו בני המבוי לקחת ממך ככר לעירוב או יין לשיתוף, יהא לי חלק בו). דברי רבי אליעזר¹⁵.

(2) וחכמים אומרים: לא זכו לו מעותיו (שאין מעות קונות עד שימשוך. ואפילו עירב חנווני לאחרים בחינם וזיכה גם לזה אינו עירוב, שהרי לא נתכוון לזכות לו במתנת חינם).

(פ"א ב') אמר שמואל: לא שנו (שהנותן מעה לחנווני לא קנה) אלא מעה, אבל כלי (אם קנה חלק בככר על ידי קניין סודר¹⁶) קונה.

ואמר שמואל: לא שנו (שלא קנה) אלא דאמר לו (לחנווני) זכה לי (שלא עשאו שליח לערב לו, אלא כשאר מוכרים). אבל אמר ערב לי, שליח שווה וקני.

(המשך משנה): ומודים (חכמים) בשאר כל האדם (בעל הבית שנתן מעה לחברו שאינו חנווני שיזכה לו), שזכו לו מעותיו

¹² רבינו יהונתן.

¹³ או"ח שסו, ח. מקורות - רמב"ם (הל' עירובין א, ח). רא"ש (סי' יב).

¹⁴ בין אפשר לשותף מבואות. בככר אפשר גם לערב חצרות.

¹⁵ בגמרא (פ"א ב') מברר, מאי טעמא דרבי אליעזר?! הא לא משך! אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו: עשאו רבי אליעזר כד' פרקים בשנה (בהם העמידו חכמים דבריהם על דין תורה שמעות קונות בלי משיכה. אף כאן מפני תיקון שבת העמידו דבריהם על דין תורה).

¹⁶ הוא קנין חליפין, ונעשה על ידי שהקונה נותן להמקנה (מחלוקת תנאים ואמוראים, ראה בבא מציעא מ"ז א', ופסקו רי"ף רמב"ם רא"ש ושו"ע שקונה נותן למקנה) חפץ מיד ליד, ועל ידי זה נקנה הדבר למי שכנגדו. ונקרא קנין סודר, לפי שסתם קנין חליפין הוא בסודר.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

(הואיל ואינו רגיל למכור, התכוון לעשותו שליח לערב עבורו). שאין מערבין לאדם אלא מדעתו¹⁷.

(המשך משנה): אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים (שאינן מערבים אלא מדעתו)? בעירובי תחומין (חוב הוא לו, שמפסיד לצד האחר, ושמה אינו נוח לו); אבל בעירובי חצרות, מערבין לדעתו ושלא לדעתו. לפי שזכין לאדם שלא בפניו, ואין חבין לאדם שלא בפניו.

אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה כרבי יהודה. ולא עוד, אלא כל מקום ששנה רבי יהודה בעירובין, הלכה כמותו¹⁸.

(פ"ב א') אמר רבי יהושע בן לוי: כל מקום שאמר רבי יהודה "אימתי", ו"במה (דברים אמורים)" במשנתנו, אינו אלא לפרש דברי חכמים (וחולק על שמואל שאמר הלכה כרבי יהודה, מכלל דפליגי).

ורבי יוחנן אמר: אימתי לפרש, ובמה לחלוק¹⁹.

שיטות הראשונים

האם מחלוקת רבי אליעזר וחכמים גם בעירובי חצרות: דעת הרשב"א שהמשנה רק בעירובי תחומין²⁰. וכן פסק הרמב"ם. אבל רש"י פירש שהמשנה אף בעירובי חצירות (ואף בזה לחכמים לא זכו לו מעותיו). וכן פסק השו"ע²¹.

זיכה לו נחתום על ידי אחר: רש"י פירש אפילו עירב חנוני זה לכל האחרים וזיכה גם לזה אינו עירוב, שהרי לא התכוין לזכות לו במתנת חנם, אלא לקנות המעה, והיא אינה קנויה²². וכתבו תוספות שאפילו מתכוין להקנות לו בחנם ואפילו זיכה לו על ידי אחר או לקח המעה וקנה לו מן השוק, אינו עירוב²³. והרא"ש הקשה על דבריהם, ומסקנתו, שאם נתן לו לחם בלא זיכוי, לא זכו לא מעותיו. אבל אם זיכה לו על ידי אחר, מודו רבנן דהוי עירוב²⁴. והשו"ע²⁵ פסק כהרא"ש.

¹⁷ הלכך, גבי חנוני כי אמר ליה זכי לי, לא נתכוון אלא לקנות הימנו, ולא סמך עליו שיעשה שלוחו, ומעות אינן קונות, ולא סמכה דעתיה, נמצא מערב לו שלא לדעתו; אבל אם משך ככר והניחו אצלו לכך, שליח עשאו. רש"י. אבל הרמב"ם (בפירוש המשנה, ז,יא) ביאר החילוק, שבחנווני חששו חכמים שמא ישכח ולא יזכה לו בפת על ידי אחר. אבל אם נתן לבעל הבית וצוהו שיערב לו ויזכה לו על ידי אחר הרי זה מותר אחרי שיצוהו מהטעם שהזכיר, שאין מערבין לאדם אלא לדעתו.

¹⁸ ומבאר בגמרא, וכן להלן צ"ה א', דוקא בעירובין (כל היכא דאיירי בהלכות קניית עירוב), ולא במחיצות (כגון מבוי שניטלו קורותיו או לחייו).

¹⁹ ורב שיזבי אמר רב חסדא, לעיל, סבירא ליה כרבי יוחנן, דמה שאמר רבי יהודה 'במה דברים אמורים', לחלוק על תנא קמא.

²⁰ שאם משנתנו בעירובי חצירות וחנווני עומד עמו בחצר, למה לא קנו לו מעותיו, דהא קיימא לן (ב"מ מ"ט א') דכל שלוקח עומד בחצרו של מוכר, מעות קונות לו, דהא אי נפלה דליקה חזי וטרח ומציל! וכן, הרי עירוב חצרות זכות היא לו, עיי"ש.

²¹ או"ח שסט,א. מקורות - רשב"א (פ"א א'), במשנה, ד"ה נותן. וכ"כ ריטב"א בשמו. ואמנם בעבוה"ק, ד,ד, פירשה על עירובי חצרות. אלא שמשמעות דבריו שם דמיירי שאין החנווני גר בחצר. ראה הגהות המהדיר הוצ' מוה"ק, אות ח). רמב"ם (הל' עירובין ו,כ).

²² בביאור דברי רש"י, נחלקו האחרונים (ראה ב"י, או"ח שסט, תוספות יו"ט, חזו"א, סי' צט, ס"ק יב, ועוד). והקשה עליו הרא"ש מה תולה עירוב במעות שלא מדעתו?! אפילו עירב במעות מדעתו לא הוי עירוב כיון דמעות אינן קונות!

²³ כיון שהנותן מתכוין לקנות לו מן החנוני, ואין המעה קונה לו, וכל הזכיות שעושה החנוני, שלא מדעת בעל הבית קא עביד ואין מערבין אלא לדעתו.

²⁴ בדברי הרא"ש האריכו המפרשים. הטור (או"ח שסט, על פי מה שביארוהו אחרונים, ראה ב"ח, תוספות יו"ט ועוד, ועיין משנ"ב) ביאר דבריו שכשזיכה לזה ביחד עם שאר בני החצר, כיון שלא כיון לתת לו במתנת חנם כמו לאחרים, אלא בשביל מעה, ומעות אינן קונות, לא מהני. אבל כשזיכה לו במיוחד, ופרט שמו להדיא, מהני, דכיון שגילה דעתו דניחא ליה בעירוב, הוי לו זכות. ובביה"ל (ד"ה

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

בעזרהש"ת
יא חשוון תשפ"א
מסכת: עירובין | פרק: ז | דף: פ"א

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שסט)

א. הנותן מעות לנחתום ואמר לו: אם יבואו בני החצר לקנות ממך כפר לערוב זכה לי בערוב שיהא לי חלק עמהם בשביל מעה זו, אינו ערוב אפלו ערב החנוני (לכל האחרים) וזכה גם לזה עמהם; אבל אם אמר לו: ערב לי קנה ערוב. ואפלו אם אמר: זכה לי, אם נתן לו כלי בתורת קנין שיקנה לו בו, קנה ערוב. וכן אם זכה לו הנחתום על ידי אחר, או שקנה במעה שנתן לו לחם מן השוק, קנה ערוב. ואם נתן לו מעה לבעל הבית ואמר לו: זכה לי בערוב, קנה ערוב.

אפילו) פירש, דלהרא"ש מיירי שהקניין היה על ידי מעות בלבד. אבל אם החנוני זיכהו על ידי אחר, אף אם סתם, ולא פירש שמזכה חלק לנותן המעה, נמי מהני. ונשאר בצ"ע לדינא (אם מהני כשיזיכה החנוני בסתם לכל בני החצר).

²⁵ או"ח שסטא. והאחרונים האריכו לדון בסוגיא זו ובדברי הראשונים. וכן דנו האם מועיל בבעל הבית שאינו חנוני גם בלא זיכוי על ידי אחר. מקורות - רש"י ותוספות (פ"א א', ד"ה לא זכו). רא"ש (סי' יג).